

przyszłość książki

Przyszłość książki

Redakcja

Geoffrey Nunberg

Przyszłość książki

tłumaczenie

Joanna Rzepa, Alicja Szatkowska

Biblioteka Analiz
Warszawa 2013

Kultura 2.0

Tytuł oryginału: *The Future of the Book*

Copyright by Brepols Publishers, Belgium, 2006

Copyright for the Polish edition by Biblioteka Analiz, 2013

Copyright for the Polish translation by Biblioteka Analiz, 2013

Redakcja: Łukasz Gołębiewski

Opracowanie graficzne serii: Grzegorz Zychowicz | Tatsu

Przygotowanie okładki: Janina Gerłowska

Korekta: Joanna Ożóg

Łamanie: TYPO 2

Ilustracja na okładce: Hartmann Schedel „Geocentric universe” – „Liber chronicarum mundi”, 1493

ISBN 978-83-63879-24-2

Dofinansowano ze środków

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Wydanie I

Warszawa 2013

Biblioteka Analiz

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa

ul. Mazowiecka 6/8

tel./fax (022) 828 36 31

www.rynek-ksiazki.pl

Firma jest członkiem Polskiej Izby Książki

Spis treści

Patrizia Violi	
Przedmowa	7
Łukasz Gołębiewski	
Najlepszy towarzysz w schronie atomowym (wprowadzenie do polskiego wydania)	9
Geoffrey Nunberg	
Wstęp	20
Carla Hesse	
Książki w czasie	36
James J. O'Donnell	
Pragmatyka nowego: Tritemiusz, McLuhan, Kasjodor	56
Paul Duguid	
Materia ma znaczenie: przeszłość i futurologia książki	89
Geoffrey Nunberg	
Pożegnanie z wiekiem informacji	139
Régis Debray	
Książka jako symbol	185
Patrick Bazin	
W stronę metaczytania	202

Luca Toschi	
Hipertekst a pojęcie autora	222
George P. Landow	
Dwadzieścia minut do przyszłości, czyli jak wychodzimy poza książkę?	270
Raffaele Simone	
Formuła tekstu.	301
Jay David Bolter	
Ekfrazja, rzeczywistość wirtualna i przyszłość piśmiennictwa	318
Michael Joyce	
Przemieszczanie autora: „Książka z ruin”	344
Umberto Eco	
Posłowie.	371

Patrizia Violi

PRZEDMOWA

Niniejszy zbiór został zainspirowany konferencją, która odbyła się w Centrum Badań Semiotycznych i Kognitywnych Uniwersytetu w San Marino (Centre for Semiotic and Cognitive Studies at the University of San Marino) w dniach 28-30 lipca 1994 roku. Centrum, utworzone w 1988 roku przez nowo powstały Uniwersytet w San Marino, pod kierownictwem Umberta Eco oraz Patrizii Violi, zajmuje się organizacją konferencji, warsztatów i spotkań, a także krótkich kursów i szkół letnich, promuje badania oraz dyskusje na szeroko zakrojone tematy, nawiązujące do teorii semiotyki oraz jej praktycznego zastosowania w ramach studiów nad procesami semiotycznymi i kognitywnymi.

Na tym tle rozwój techniki oraz wpływ jaki wywiera ona na ewolucję i organizację praktyk społecznych i kulturowych, stanowi główny problem, który dotyka wielu różnych obszarów kultury, społeczeństwa i mediów. Szczególnie słusznym wydawało się zatem zorganizowanie konferencji na temat zmian i transformacji dotyczących bezsprzecznie najstarszej formy komunikacji rozwijającej się pod wpływem techniki: książki i czytania.

Jaka jest przyszłość książki w tej nowej epoce, pod koniec tysiąclecia? Pytanie to porusza kwestie dotyczące przekształcenia instytucji kulturalnych poświęconych przechowywaniu oraz konserwacji książek, a także kognitywnych procesów czytania i pisania, powstałych pośrednio bądź bezpośrednio wskutek wprowadzenia i zastosowania nowych technik w odniesieniu do czytania i pisania. Ponadto chcemy się dowiedzieć, w jaki sposób zmieni się struktura samych tekstów, a również kształtowanych społecznie i kulturowo systemów gatunków i norm tekstowych. Jak interaktywne systemy tekstowe przeznaczone do pisania

i oddziaływania, takie jak sieć WWW czy programy MOO, wpłyną na rozwój i ewolucję norm tekstowych? Czy książka jako obiekt materialny zachowa w jakimś stopniu swoją symboliczną wartość, czy może rozplynie się w domenie jedynie wirtualnych bytów? Czy nowe techniki pozwolą nam spojrzeć na starożytne teksty w nowy sposób, ujawniając ukryte struktury?

Te i podobne pytania są istotne dla badaczy z różnych obszarów: filozofów, językoznawców, semiotyków, historyków, psychologów, ekspertów w dziedzinie nowych technik – nie wspominając o autorach, bibliotekarzach, wydawcach oraz innych osobach, które z racji swojego zawodu zainteresowane są produkcją i rozprowadzeniem konwencjonalnej książki. Ta różnorodność perspektyw oraz postaw została dobrze zaprezentowana przez uczestników konferencji.

Co więcej, na czas konferencji stworzony został specjalny kącik w celu zaprezentowania urządzeń elektronicznych oraz produktów, których zadaniem jest wspieranie takich gatunków jak fikcja, eseistyka i pedagogika.

Rozdziały niniejszej książki przedstawiają referaty wygłoszone podczas konferencji, zrewidowane jednak pod wpływem dyskusji oraz komentarzy. Opisy konferencji w Centrum w San Marino są zazwyczaj publikowane przez Brepols. Jednakże, zachęceni dużym zainteresowaniem jakim cieszy się ten temat w Ameryce Północnej, zdecydowaliśmy się podjąć współpracę z wydawnictwem University of California Press, które zostało współwydawcą oraz dystrybutorem niniejszej książki poza Europą.

Szczególne podziękowania należą się Geoffreyowi Nunbergowi, który był pomysłodawcą konferencji, a dzięki konstruktywnej krytyce oraz nieocenionemu wsparciu naukowemu przyczynił się do jej sukcesu; oraz Rank Xerox Research Centre w Grenoble, które hojnie wsparło organizację konferencji, pokazując tym samym, jak może wyglądać wysoce korzystna współpraca bardzo różnych instytucji kulturalnych.

Łukasz Gołębiewski

**NAJLEPSZY TOWARZYSZ
W SCHRONIE ATOMOWYM
(WPROWADZENIE DO POLSKIEGO WYDANIA)**

Dyskusja, która złożyła się na tę książkę, odbyła się w czasach, kiedy nie było jeszcze smartphonów, tabletów, e-czytników i elektronicznego papieru. Trudno w to uwierzyć, ale nie było nawet Google i Wikipedii, Web 2.0 i mediów społecznościowych. Internet i multimedia cyfrowe były w powijakach. A mimo to zebrane tu głosy zachowują w pełni aktualność, stawiane diagnozy dotyczące przyszłości książki okazały się być zaskakująco trafne, okazuje się bowiem, że przyszłość książki wcale nie jest tak bardzo zdeterminowana nośnikiem (papierem) i technologią (drukem) jak zwykliśmy sądzić. We współczesnych dyskusjach nad przyszłością książki być może zbyt mocno utożsamiamy ją z jedną tylko z jej form. Choć od publikowanej tu debaty nad przyszłością książki minęła ponad dekada, my wciąż jesteśmy mocno związani z wyobrażeniem książki jako zadrukowanymi stronicami zebranymi w kodeks.

Zebrane tu głosy naukowców, bibliotekarzy, lingwistów, historyków i literaturoznawców są wyrazem troski o przyszłość książki. Nie wieszczą jej rychłego odejścia. Przeciwnie, dają nadzieję na to, że pomimo zmian technologicznych i cywilizacyjnych książka przetrwa. Nie zastąpi jej hipertekst, spełniając inne role. Książka przetrwa jako ważny element kulturowej i twórczej wymiany, jako niepowtarzalna forma kontaktu między twórcą a odbiorcą, czytelnikiem. „Książka umacnia dialog społeczny”, dowodzi Patrick Bazin. A Umberto Eco zauważa, że: „Książki pozostaną nieodzowne nie tylko w przypadku literatury,